

ترکیه به غرب نزدیکتر می شود*

مترجم: عبدالرضا شوکت

در این ماه تورگوت اوزال، نخست وزیر ترکیه احتمالاً "موضوع تجدید هلهله در پایتختهای غربی خواهد بود، زیرا قرار است دولت او جزئیات جریان خصوصی کردن هواپیمایی دولتی را اعلام کند. اوزال در جهت به دست آوردن تحسین بیشتر، که نثار مقدمترین مدافع عملیات اقتصادی و بازرگانی آزاد در منطقه و یکی از نزدیکترین متحدان آمریکا می شود، گام برمی دارد.

در خلال دیدار آوریل از ایالات متحد، روزنامه وال استریت نوشت "آقای اوزال در بین سران کشورهای در حال توسعه بیشترین شباهت را به رونالد ریگان دارد." فروش خطوط هوایی ترکیه - که ارزش آن ۴۱۱ میلیون دلار تخمین زده می شود - اوزال را به عنوان نماینده برجسته آزادیخواهی اقتصادی، نامنظم کردن، خصوصی کردن و هم پیمان "اقتصاد ریگانی" و راهبرد (= استراتژی) اقتصاد مارگارت تاچر، نخست وزیر بریتانیا، مورد تأیید قرار می دهد.

ریگان که خود تردیدی در اهمیت اوزال ندارد، در ماه آوریل ضمن تأیید اینکه ایدئولوژی بازار آزاد اوزال و تعهدش نسبت به طرفداری از اتحادیه نظامی غرب، حمایت ایالات متحد را تضمین خواهد کرد. به مهمان ترک خود گفت "شما یک دوست خوب و متحدی مهم هستید."

ریگان از کنگره درخواست تأیید ۹۳۹ میلیون دلار به عنوان کمک امنیتی برای ترکیه در سال ۱۹۸۶ کرده است، این رقم ترکیه را در ردیف سوم بزرگترین دریافت کننده های کمک در سراسر جهان، بعد از اسرائیل و مصر، قرار می دهد.

قرار گرفتن اوزال در کنار رهبران غرب، ارتباط زیادی با ظهور او به عنوان کارشناس پولی خاورمیانه دارد؛ و همچنین می توان آن را به مهارت او در بازیهای مشکل سیاسی منطقه و تا اندازه زیادی به بخت بلند او نسبت داد.

* Ronnie Margulies: "Testing time for a special relationship."

The Middle East (Sept. 1985) 17, 18.

رژیم نظامی ترکیه در سپتامبر ۱۹۸۰، اوزال را به سمت عالیترین مقام اقتصادی و معاون نخست‌وزیر منصوب کرد. و این انتصاب در زمان سقوط رژیم شاه و تهدید حوزه‌های نفتی خلیج فارس صورت گرفت که موضوع مشغله فکری بسیاری از پایتخت‌های غربی درباره خاورمیانه شده بود. فقط چند روز بعد از انتصاب اوزال، نگرانیها در اثر اولین جنگ‌های خلیج فارس اوج گرفت.

تا سال ۱۹۸۳ یعنی زمانی که اوزال به‌عنوان نخست‌وزیر انتخاب شد و ژنرال‌های ترکیه خود را کنار کشیدند، متحد اصلی واشنگتن در منطقه، اسرائیل، درگیر نتایج اشغال لبنان از جمله شهرت بعثت لکه‌دار شده‌اش و خسارات جدی وارده به اقتصاد خود بود.

برعکس، از لحاظ آمریکاییها، ترکیه استوار و پای برجها بد نظر می‌رسید. همراه با ادامه نفوذ پشت پرده نظامیها در حوادث، دولت آنکارا نقش مهم روزافزونی را در خاورمیانه به‌عهده می‌گرفت. در حالی که به‌عنوان یک عضو قابل اتکای ناتو (NATO) باقی مانده بود، ترکیه بیطرفی آگاهانه‌ای را در جنگ خلیج فارس پیشه کرد، به طوری که بازرگانان روابط تجاری پرسودی را با هر دو طرف برقرار کردند. به‌هنگام لزوم - مثلاً زمانی که لوله حیاتی نفتش که با خلیج فارس ارتباط دارد مورد تهدید قرار می‌گرفت - آنکارا در به‌کارگیری تهدید ارتش عظیم خود سریع بود.

در خلال این سالها ارزش استراتژیک ترکیه در واشنگتن بی‌اندازه افزایش یافته است. اوزال تریج ادراک آمریکاییها را درباره ترکیه، به‌عنوان یک مدافع قابل اتکا در صحنه خاورمیانه و یک عامل ارتباط با منطقه‌ای که غرب نباید آنرا نادیده بگیرد، آغاز کرد. او روابط خود را با کشورهای خلیج فارس و مصر، که سالها رقیب ترکیه در منطقه محسوب می‌شد، به‌طور بسیار نزدیک توسعه داد. روزنامه وال استریت می‌نویسد: "به‌طور روزافزونی رسماً تغییر یافته می‌شود که ترکیه می‌تواند در جهان اسلام کمک مهم دیپلماتیک به آمریکا بدهد."

رتال علم علوم انسانی

همچنین پیش‌آمدهای سیاسی در مرز غربی ترکیه به اوزال کمک کرده است. در سال ۱۹۸۱ بلافاصله بعد از انتخاب آندریاس پاپاندرو از جنبش سوسیالیست یونانیها (Pasok) در یونان، روابط بین آتن و واشنگتن به‌صورت نامطلوبی درآمد.

لفاظی افراطی رهبر یونانی و عزم او برای بهبود روابط با اتحاد شوروی، همه‌آینها به‌طور روزافزونی کار نمایندگان یونان در واشنگتن را دشوارتر ساخت.

در فوریه سال جاری (۱۹۸۵)، قبل از سفر اوزال به ایالات متحد، پاپاندرو اعلام کرد که یونان دیگر در مانورهای ناتو شرکت نخواهد کرد. موضوعی که ترکیه به سرعت از آن بهره‌برداری کرد.

در کنفرانسی که به‌وسیله دوستان آمریکایی ترکیه (AFOT) ترتیب یافته بود، سفیر ترکیه در

ایالات متحد این نظریه را قبولاند: "یونان به طرز واضحی اعلام داشته است که اشتراکی در عقیده و هدف مرکزی ناتو ندارد، احتمال بیطرف بودن آن در یک جنگ بزرگ ناتو، ترکیه را در نقش یک سبزه حفاظتی در مقابل تهدید هوایی به باوگان ششم تنها می گذارد."

بنابر گزارشها، اوزال به هنگام ملاقات با ریگان در کاخ سفید همین موضوع را با عباراتی آشکارتر اظهار داشته است. پاسخ ریگان مبنی بر اینکه "ایالات متحد هم اختلافاتی با دولت یونان دارد" اوزال را ناراضی نخواهد کرد.

در مورد یونان نخست وزیر ترکیه دست خود را با دقت بازی کرد. سخنان گهگاه خشن درباره روابط با آن را با اعلام معصومانه و پیشنهاد ملاقات و مذاکره با دولت یونان درباره موضوعهایی نظیر آبهای دریای اژه به طور متناوب بر زبان می آورد. پایاندرو وادار شده است که به عنوان شاهین و برهم زننده هماهنگی ناتو ظاهر شود. فلسفه اقتصادی اوزال و رابطه نزدیک روزافزون او با دولت های غربی، منافع خود را به صورت فراهم کردن کمک مالی به بار آورده است. در سال ۱۹۸۴ صندوق بین المللی پول اعتباری احتیاطی معادل ۲۲۵ میلیون حق برداشت ویژه (SDR) یعنی ۲۲۶ میلیون دلار در اختیار ترکیه گذارد. این کشور همچنین ۳۰۰ میلیون دلار وام اروپایی، ۱۵۰ میلیون دلار وام برای پرداخت بهای نفت وارداتی و ۱۰۰ میلیون دلار اعتبار جهت تأمین مالی صادرات خود دریافت داشته است.

امسال (۱۹۸۵) بانک جهانی ۲۰۰ میلیون دلار برای تأمین بخشی از منابع مالی مورد نیاز پروژه های صنعتی، ۵۵ میلیون دلار برای نوسازی (مدرنیزه کردن) کارخانه های کاغذسازی و ۴۴۲ میلیون دلار برای استفاده در کشاورزی و توسعه شبکه برق به ترکیه قرض داده است. به علاوه، از سال ۱۹۸۰ ترکیه ۱/۷ میلیارد دلار وام به منظور انجام اصلاحات بنیادی از بانک جهانی گرفته است. با این ترتیب این کشور به عنوان بزرگترین دریافت کننده این گونه وامها در منطقه به شمار می رود.

حالا این پشتوانه با کوشش موفقیت آمیز اوزال در افزایش کمک ایالات متحد به بیش از ۹۰۰ میلیون دلار در سال آینده تقویت شده است.

آمریکا تنها کشوری نبود که مورد درخواست اوزال واقع شد. او دو هفته بعد از بازگشت از واشنگتن برای مذاکره با نخست وزیر، یا سوهیرو ناکاسونه، به ژاپن سفر کرد، این اقدام هوشیارانه و به موقع چند روز بعد از امضای قرارداد پل بسفر با گروه ژاپنی صنایع سنگین ایشی کاواجیما - هاریما (IHI) صورت گرفت. به رغم رقابت سرسختانه آمریکا بیهیها و بریتانیا بیهیها، و با پشتوانه ای از وام دولت ژاپن با شرایط مطلوب، قرارداد قطعی شد. ۵٪ قابل بازپرداخت در یک دوره ۲۵ ساله ضمن اینکه در هفت سال اول پرداختی صورت نمی گیرد. هدف اوزال حالا اتکا بر منافع ژاپن است. در خلال دیدارش از توکیو او از سرمایه گذاری ژاپنی ها در ترکیه که "از لحاظ جغرافیایی مهم است و یک نیروی ایجاد موازنه در منطقه به شمار می رود" استقبال کرد.

اوزال همچنین میل دارد رقابت خارجی را که به هنگام مناقصه پدیدار شد برانگیزاند. ناکامی یک کسریوم بریتانیایی که به وسیله کلیولند بریج هدایت می شد سبب ایراد اتهامات متقابل در لندن شده و درخواستهایی برای پشتیبانی مالی دولتی بیشتری برای این گونه پروژهها به عطل آمده است. در ایالات متحد بانک صادرات - واردات (Eximbank) فقط یک هفته بعد از امضای قرارداد مذکور اعلام کرد که قرار است سقف وام دهی خود را برای شرکت های آمریکایی که قراردادهایی را در ترکیه به امضا می رسانند به میزان بیش از ۶۰۰ میلیون دلار در سال بالا برد.

در حالی که شالوده اعتماد غربیها را در ترکیه بنا نهاده است، علامتهایی وجود دارد که نشان می دهد او ممکن است در مقابل مشکلات روزافزون اقتصادی نیاز به اظهار حمایت از طرف دوستانش داشته باشد. برعکس نمونه سالهای اخیر، صندوق بین المللی پول ضمن عدم موافقت با یک قرار احتیاطی^۱ برای سال ۱۹۸۵-۱۹۸۶ نگرانی خود را از کسر بودجه در حال افزایش دولت ابراز کرده و در مورد آغاز اصلاحات مالیاتی و کاهش هدفهای جاه طلبانه رشد به اوزال اصرار می ورزد.

سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) در ماه ژوئن اخطار کرد که رشد در ۱۹۸۵ به احتمال از ۵/۹ درصد در سال ۱۹۸۴ به ۵ درصد نزول می کند. این سازمان تخمین می زند که تورم از ۵۰ درصد به ۴۴ درصد کاهش می یابد، ولی نیاز به نزول بیشتری دارد و اقدامهایی لازم است که با "افزایشهای قیمت احتکاري که با حمایت واردات و یک نظام بازاریابی ناقص تقویت می شود، مقابله شود.

در حال جاری (۱۹۸۵) صادرات دچار آشفتگی شد و سبب نگرانی بیشتر موثسه های مالی بین المللی گردید. بعد از اولین سه ماهه کسری تجاری بالغ بر ۶۵۵ میلیون دلار شد که این عدد بیش از دو برابر رقم همین دوره در سال گذشته بود.

کارشناسان اقتصادی غربی از نزدیک مراقبت میکنند که چگونه اوزال نسبت به این فشارها واکنش نشان می دهد. او واکنیز کتری از سالهای قبیل دلار بود و به یقین مهارتهای اقتصادی او جدا "در بوته آزمایش قرار می گیرد. به علاوه، او مشکل قبول توصیه سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) مبنی بر اینکه مهار دستمزدها لازم جهت کلی اقتصاد است، را دارد.

تاکنون اقدامهای سخت اوزال، در کشوری که مخالفت جدی پارلمانی وجود ندارد و مردم خارج از پارلمان مجاز به اظهار نظر نیستند، تقریباً "مورد اعتراض واقع نشده است. مشکل است پیش بینی کرد که این وضع تا چه زمانی ادامه پیدا خواهد کرد، ولی اوزال که روبه رو با نیاز تحمیل کردن کنترلهای اقتصادی بیشتری است ممکن است شکلی از مخالفت را زودتر از آنچه فکر می کند در مقابل خود ببیند.

☞

۱. قراری که به وسیله صندوق بین المللی پول (I.M.F.) داده شده است و به موجب آن یک کشور عضو این صندوق می تواند به صورت مساعده مورد احتیاج فوراً "از حقوق" خود استفاده کند. (م)

اخيرا " پارلمان قانون سخت و بيسرحمانه پيش تصويب كرد كه بسياري از تركها آن را طرحي براي
مقابله با اين وضع در نهايت مي دانند . اين قانون همچنين تعدادي از دولتهاي اروپايي را ، كه قبلا "
موضوع نقض حقوق بشر در تركيه را مورد انتقاد قرار داده بودند ، نگران کرده است ، اين نحوه قانونگذاري
پذيرش اين کشور را به جامعه اقتصادي اروپا (E.E.C.) کندتر مي کند .

ولي از نظر بزرگترين متحدان غربي تركيه ، سوابق اوزال بي اعتبار نشده است . خصوصي كردن
يكي از بزرگترين شرکتها (واحدهای اقتصادي) ممكن است سبب متقاعد شدن آنها به اين نکته گردد كه
مسائل جاري اقتصادي باعث نخواهد شد اوزال حس جهت يابي خود را از دست بدهد .

روزگار گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
سال ۱۳۸۵

سال چهارم علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

این مجله در سال ۱۳۸۵ در تهران منتشر شد و به مدیریت آقای دکتر ...
تألیفات: ...
چاپ: ...
تیراژ: ...